

Julkisen journalismin äärellä

AJATUSKOKEITA PÄÄSYN, KESKUSTELUN
JA HARKINNAN KÄSITTEILLÄ

Journalismi on julkista, eikä totta. Mutta missä mielessä?

Luonnollisesti journalismi on julkista sanan teknisessä mielessä. Se on suuren yleisön saatavilla, ja yleisö itse päättää ryhtymisestään yleisöksi. Journalismin tuotteet ovat julkisesti käsillä. Mutta silti vaatimus 'julkisemmasta journalismista', joka on noussut esiin esimerkiksi viime aikoina kansalaisjournalismin (public journalism) yhteydessä, ei ole aivan mieltä vailla.

Vaikka journalismin tuotteet ovatkin julkisia, sen tuotanto ei ole. Se miten lehdet, ohjelmat, yksittäiset uutiset ja jutut syntyvät, jää useimmiten yleisön katseen tavoittamattomiin. Journalismin kuluttajien kannalta monien 'journalististen' valintojen ja perusteiden näkymättömyys on koettu ongelmaksi jo vuosikymmeniä.

Journalismikritiikin (ks. esim. Luostari-
nen 1994, 1996) asiaa ajavat ovat koros-
taneet esimerkiksi tätä: journalismin
omien taustojen, kytkentöjen ja proses-
sien valaiseminen lisäisi sen julkisuutta.
Journalismista voisi näin tulla entistä 'ti-
livelvollisempää' sen yleisön edessä, jon-
ka intressejä se usein sanoo edustavansa.
Tämän vaatimuksen taustalla on yksin-
kertainen mutta vahva argumentti: jour-
nalismin pitäisi avautua julkiselle ar-
vioinnille ja keskustelulle samalla taval-
la, jota se itse vaatii muilta yhteiskunnal-
lisilta instituutioilta. Sen pitäisi ottaa kri-
tiikki vakavasti ja parantaa tapojaan.

Viestintäkasvatuksen (esim. Master-
man 1989) näkökulma journalismin julki-
suuden ongelmaan on hiukan toinen.
Yksi sen ydinajatus on yrittää opettaa

yleisöä valistuneiksi kuluttajiksi, jotka tietävät ja tuntevat journalistisen kulttuu-
rin periaatteita ja käytäntöjä. Idean muotoili pitkälle Walter Lippmann
([1922]1965, 256) jo 1920-luvulla. Kun journalismikritiikki pyrkii tekemään journa-
lismiin prosesseja julkisemmaksi itse journalismissa, viestintäkasvatus tähtää sa-
maan 'luokkahuoneessa'.

Vaikka journalismin tuotanto saataisiin näkyväksi, ei läpinäkyvyys välttämättä
vielä merkitse journalismin julkisuutta. Julkisuudelle on löydettävissä vaativam-
piakin määritelmiä. Esimerkiksi John Deweyn (1927, 12-13) ajatuksissa julkisuus
syntyy vasta siitä, että julkisuudessa esitetyt asiat merkitsevät jotain ihmisten

Yleisen ymmärryksen mukaan journalismin tuotteet ovat julkisia, mutta
sen tapa tuottaa niitä ei ole.

Tämä tekee journalismista keskustelemisen vaikeaksi. Artikkelissa
pyritään parantamaan keskustelun edellytyksiä selkeyttämällä kolmea
siinä usein käytettyä käsitettä: pääsyä, keskusteleavuutta ja harkitsevuut-
ta. Pääsyn käsitteen puitteissa kysytään: kuka noteerataan julkisuudes-
sa ja miten sekä millaisia rajoituksia journalismin pääsulle tiedon lähteil-
le asetetaan? Keskusteleavuudessa kysytään, miten keskustelu toimii to-
dellisuuden kuvaamisen menetelmänä ja millaista keskustelua se saa ai-
kaan. Harkitsevuuden käsite johtaa kysymään, millaisia toiminnan ja
osallistumisen mahdollisuuksia journalismi onnistuu virittelemään. Ana-
lyysi pyrkii osoittamaan muun muassa, että käsitteet rakentavat erilais-
ta 'vaihtosuhdetta' journalismin ja sen ulkopuolisten tahojen (lähteiden
ja yleisön) välille.

oman elämäkäytännön kannalta¹.

Jos seuraa Deweyn ja muiden pragmatistien ajatusta julkisuuden synnystä ja elinvoimasta, asioista tulee julkisia sanan tärkeimmässä merkityksessä silloin, kun ne näyttävät yhteisiltä ongelmilta ja saavat ihmiset puhumaan. Kiinnostavimmasa ja vaativammassa mielessä ns. kansalaisjournalismin ideat ja kokeilut nojaavat juuri tällaiseen julkisuuden määritelmään. Ne asettavatkin kysymyksen journalismin ongelmista toisin kuin viestintäkasvatus tai journalismikritiikki. Yritämme tässä artikkelissa selkeyttää journalismin arvioimisen käsitteitä väljästi kansalaisjournalismin tiimoilta nousevassa keskustelussa.

Journalismista ei ole kovin helppo puhua käsitteellisellä tasolla. Toimittajat itse eivät ole kovin innokkaita yleistämään ja käsitteellistämään omaa työtään², mikä johtuu paljolti työn luonteesta. Kiire, lähteiden tavoittaminen, yksityiskoh- tien varmistaminen yms. panevat kiinnittämään huomion juuri siihen, mikä on sil- mien alla. Toimittajien kannalta journalismi onkin arkista ja käytännöllistä, sen taustalla ei ole yhtenäistä linjaa, piilotettuja agendoja tai motiiveja. Siksi yleistä- vä puhe journalismista tuntuu menevän harhaan.

Usein toimittajien mielestä olisi tärkeämpää, että heidän työnsä arkiset puit- teet tunnettaisiin paremmin. Siksi journalismista puhuminen tuntuu usein edel- lyttävän puhujalta kokemusta journalistisesta työstä³. Ellei kokemusta ole, jour- nalismia ei oikeastaan voi ymmärtää, eikä sitä oikeastaan sopisi arvioida.

Arkisen toimituskäytännön ulkopuolisille journalismin ymmärtäminen käy näillä ehdoilla aika vaikeaksi. Ilmiö ei suostu puhuttavaksi yleisellä tasolla eikä sii- tä ole kokemusta kuin harvoilla. Ratkaisu ongelmaan ei varmaankaan löydy yk- sinomaan journalismin ulkopuolelta, esimerkiksi käsitteitä pyöritteleviltä tutki- joilta. Mutta yhtä selvää on, että käsitteiden selkeyttäminen on keskustelun ete- nemisen edellytys.

Etsimme tässä jutussa journalismista puhumisen julkista potentiaalia kelaam- malla läpi kolme ainakin keskisuurta käsitteellistä kehystä, joilla journalismia on arvosteltu ja arvioitu etenkin angloamerikkalaisessa keskustelussa. Käymme kä- siksi journalismin julkisuuden asteisiin kolmessa jaksossa.

- (i) *Pääsyn* käsitteen puitteissa tärkeitä kysymyksiä ovat: kuka noteerataan jul- kisuudessa ja millä arvolla sekä millaisia rajoituksia journalismin pääsulle tiedon lähteille asetetaan?
- (ii) *Keskusteleavuus* (dialogisuus) antaa mahdollisuuden arvioida journalismia kysymällä, kuinka dialogi toimii journalismin menetelmänä kuvata yhteis- kunnallista todellisuutta ja missä määrin journalismi saa aikaan keskuste- lua.
- (iii) *Harkitsevuus* liittyy selkeimmin journalismin ja demokratian suhteeseen.

Yksinkertaisimmillaan tämä panee kysymään, millaista pohdintaa ja toimintaa journalismin tuottamat tiedot panevat liikkeelle, mutta harkitsemiseen journalismissa kuuluvat myös kysymykset harkinnan julkisesta luonteesta ja siihen osallistuvien mahdollisuuksista vaikuttaa kulloinkin määrittelyn kohteena oleviin asioihin, ongelmiin ja niiden ratkaisemiseen.

Olemme valinneet nämä käsitteet siksi, että niihin näyttäisi sisältyvän mahdollisuuksia puhua journalismista entistä julkisemmin. Kukin termi sisältyy näet niin journalistien, kansalaisten kuin tutkijoidenkin sanastoon. Niillä ymmärretään usein eri asioita ja painotukset vaihtelevat, mutta käsitteiden selkeyttämisellä puhetta journalismin arvioinnista voidaan viedä eteenpäin ilman että joudutaan palauttamaan arviointi vain yhden osapuolen näkökulmaan.

Journalismin julkisuutta koskevan keskustelun rajallisuutta kuvaa sekin, että valitsemiemme kolmen avainkäsitteen suomentaminen on piinallisen vaikeaa. Vaikiintuneita käännoiksi *pääsyn* (access), *keskusteleavuuden* (dialogue) tai *harkitsemavuuden* (deliberation) teemoille ei vielä ole. Monilta osin käännoksemme jättävät toivomisen varaa. Sanaston ongelmat olemme kuitenkin painaneet taka-alalle.

Pääsy

Nykyaikainen journalismi on kahdella tavalla lujasti kytköksissä *pääsyn* ideaan. Ensinnä journalismissa on kysymys journalistin tai journalismin pääsystä tiedon lähteille. Toimittajien suorat selostukset valtioneuvoston juhlahuoneiston ovien takaa konkretisoivat yritystä päästä niin lähelle kuin mahdollista sitä tilaa, jossa päätökset syntyvät. Journalistit ovatkin usein pyrkimässä *sisään* sinne tai tänne: salaisiin arkistoihin, prinsessan makuukamariin tai mahtavien miesten kabinetteihin.

Toiseksi journalistit itse asettuvat vartioimaan omaa tilaansa, jonka puhtaudesta, luotettavuudesta ja kiinnostavuudesta heidän on huolehdittava. Vallan miehet pyrkivät sisään journalismiin ja julkisuuteen, ja toimittajan tehtävänä on pitää alaston omaneduntavoittelu, manipulaatio, liika viihteellisyys ja huono maku poissa julkisuudesta.

Pääsyn näkökulmasta journalismia arvioitaessa olennaiseksi nousee kysymys journalismin "representaatiosta". Toimittajat oikeuttavat pyrkimyksiään paljastaa asioita sanomalla, että journalismi *edustaa yleisöään*⁴. Tässä on kysymys representaatiosta edustuksellisuutena: toimittajalla on yleisöltä saatu valtakirja. Mutta puhe pääsystä kiinnittää myös huomion journalismin omien tuotosten edustuksellisuuteen. Tällöin ollaan tekemisissä toisen representaation puolen kanssa. Kysymys kuuluu: miten edustava on journalismin tapa *esittää* äänensä kuuluviiin haluavia tahoja?⁵ Journalismin julkisen kritiikin kannalta molemmat representaation puolet ovat olennaisia. Niiden kautta voidaan muotoilla tärkeitä kysymyksiä.

Yhtäältä on selvää, että journalismi aidosti pyrkii kansalaisten 'puolesta' tiedon lähteille ja vallan kamareihin. Se yrittää etsiä uutista silloinkin, kun vakiintuneet uutislähteet mieluiten näkisivät journalistien huomion kiinnittyvän muualle. Tutkivan journalistin asema journalismin sisäisen roolihierarkian yläaskelmilla kertoo juuri tästä (Kuutti 1991, 70). Journalismi myös mielellään hehkuttaa 'kulisien takaisten' asioiden paljastuksia. Näissä uutisaiheissa on usein kysymys pikemminkin eliitin keskinäisten kiistojen avautumisesta julkisuuteen kuin journalismin aktiivisesta paljastamistyöstä, mutta toimittajien tapauksille antama palstatila todistaa sitä, kuinka suuri symbolinen arvo aiheilla on⁶.

Toisaalta kriittinen journalismin tutkimus on jo vuosikymmeniä todistanut, että journalismilla on systemaattinen tapa keskittyä vain tiettyjen tahojen kuun-

telemiseen. Selityksissä on korostettu milloin organisaationaalisia kytkentöjä (Gieber 1964; Epstein 1973), tiettyjen uutistoimijoiden uskottavuuden ja 'faktuaalisuuden' merkitystä (Tuchman 1978), kyseisten lähteiden käyttökelpoisuutta työprosessissa (Gans 1980), näiden tahojen tuottamien tietojen taloudellisuutta (Fishman 1980), milloin taas kyseisten tahojen roolia 'ensisijaisina määrittelijöinä' (Hall et al. 1978), niiden suurempaa (Glasgow Media Group 1976) tai epäsuurempaa (Ericson et al. 1989) ideologista roolia. Vaikka näitä tuloksia on viime vuosina myös alettu kyseenalaistaa (esim. Schlesinger 1990; Miller 1993), pohdinta on ennen muuta keskittynyt kysymykseen, kuka journalismin ja vaikutusvaltaisten lähteiden suhteissa oikein on niskan päällä.

Usein pääsyn tematiikasta nouseva keskustelu juuttuukin kiistaan siitä, hallitsevatko journalistit politiikkaa vai politiikka journalismia. Representaation haasteen toinen puoli asettaa kuitenkin kysymyksen siitä, kenen kanssa journalismi ylipäätään asettuu suhteisiin. Onko journalismi reilu portinvartija? Haluaako se esittää edustavan kuvan yhteiskunnallisista toimijoista ja näiden äänistä?

Vastaus on kielteinen. Käytännön journalistisen työn virittyminen ja sen paineet ovat tehneet journalismista pitkälti *tiettyjen* toimijoiden ja äänten kentän. Journalismin luoma julkisuustila on kuin kahvila, johon pääsevät sisään vain kanta-asiakkaat. Muiden osana on katsella kuppilan ikkunasta sisään.

Kun pääsyä tarkastellaan muiden kuin toimittajien ja heidän rutiinilähteidensä näkökulmasta, alkaa oikeastaan kokonaan toinen journalismikritiikin laji. Tutkimus ja keskustelu virisi tältä pohjalta erityisesti 1970-luvun alkupuolella, jolloin yleisemmin ilmassa olleet demokratian vaatimukset ulotettiin myös journalismin ja julkisuuden arviointiin. Idea on yksinkertainen: demokratia edellyttää kaikkien avointa pääsyä niin julkisiin instituutioihin ja niiden tiedon resursseihin. Julkisuuden ei tässä mielessä pidä olla poikkeus. Siksi julkisuutta pitää arvioida sen mukaan, kuka pääsee sisään. (ks. Jankowski 1995). Julkisuuden ja journalismin arvioinnin kriteeriksi nousee siinä esiintyvien toimijoiden kirjo.

Tältääkään kannalta tutkimustulokset eivät ole journalismin kannalta järin mairittelevia. Esimerkiksi naisten osuus journalismin haastattelemista tietolähteistä näyttää asettuvan eri tutkimusten mukaan suunnilleen 15 ja 20 prosentin välille (ks. esim. Kivikuru et al. 1997). Myös etnisten vähemmistöjen pääsy julkisuuteen tutkimusten mukaan näyttää varsin rajoitetulta. Vaikka vähemmistöt usein pääsevät uutisiin toimijoina, heidän toimintaansa tulkitsevat enemmistöjen edustajat (esim. van Dijk 1991, 151-160). Pääsyn kannalta journalismin arviointi ei pysähdykään siihen, kuka pääsee ääneen, vaan se kysyy myös, minkälaisina ja missä asioissa kukakin ääneen pääsee.

Nykyaikainen journalismi on ratkaissut edustuksellisuuden ongelmansa molemmat puolet keskittämällä huomionsa erilaisiin yhteiskunnan representoihin – edustuksellisiin tai esittäviin – koneistoihin (tieteestä taiteeseen, politiikasta urheiluun). Journalismi tutkii ja valvoo lähteidensä toimia, mutta samaan aikaan se suo niille etuajo-oikeuden julkisuuden areenalle, jossa yhteisiä ongelmia ja ratkaisuja määritellään. Julkisuuteen pääsevät siis ne, joiden sanoilla on riittävä painoarvo. Olipa yleisönä kuka tahansa, toimittajan on syytä olla perillä näiden vaikutusvaltaisten lähteiden sanomisista. Niinpä hänen ei oikeastaan tarvitsekaan tietää sen paremmin ketä tai millaisia ihmisiä hän edustaa. Mahdottomalta tuntuva yhtälö – miten edustaa ihmisiä, joita ei tunne – saa näin käytännöllisen ratkaisunsa.

Tämä temppu, joka on ammattimaisen journalismin kovinta ydintä, toimii hyvin modernin hyvinvointivaltion kukoistuksessa. Ja tietysti monilta osin se näyttää toimivan edelleen. Mutta edustuksellisten instituutioiden – olipa puhe sitten puolueista, eduskunnasta, ammattiyhdistyksistä tai valtion virkamieskunnasta – arvovalta ja kyky uskottavasti edustaa kansaa näyttää laskevan, ja samalla laskee journalismin itsensä luottamus (ks. Suhonen 1997, 237-239). Vakavien vaihtoehtojen

puutteessa tämä ei kuitenkaan kovin nopeasti heijastu journalismin kulutusluvuissa.

Pääsyn tematiikkaan liittyvää tai sille osin perustuvaa journalismitkritiikkiä on harrastettu paljon. Kiistämättä sen merkitystä voi ottaa esiin joitakin tämän näkökulman rajoitteita.

Kuten tuli jo sanottua, journalismin keskittyminen tiettyihin lähteisiin, instituutioihin ja ääniin voidaan perustella kahdella tavalla:

- (i) jos ne edustukselliset koneistot, joita journalismi tuo esiin ovat todella aidosti edustuksellisia, asia on kunnossa;
- (ii) jos näiden koneistojen päätökset ja toimet vaikuttavat ihmisten elämään, on niistä kerrottava, olivatpa ne edustavia tai ei.

Vaikka ensimmäinen väite ei pitäisikään paikkaansa, toista on vaikeampi kiertää. Etuajo-oikeutettujen julkisuustoimijoiden tärkeys ja painavuus riittää torjumaan heidän epäedustuksellisuudestaan nousevan kritiikin. Tämä lienee yksi syy siihen, että vuosienkaan kumuloituvat tutkimustodisteet eivät ole saaneet vakavasti haastettua journalismin käytäntöjä.

Yleinen tapa vastata 'tavallisten kansalaisten' äänen kuuluvuutta koskeviin vaatimuksiin on sanoa, että näillä ei ole mitään painavaa sanottavaa. Tämä vastaus havainnollistaa hyvin pääsyyn liittyvän puheenparren kieroutta. Kun tavalliset ihmiset torjutaan tietolähteinä sanomalla, ettei heidän tietotasonsa riitä tai että heidän näkemyksensä ovat 'yksityisiä', eivät edustavia, heidän edustuksellisuuden vaatimuksensa torjutaan sanomalla, että heidän sanomansa eivät ole edustavia!

Lisäksi pääsy-tematiikan pohjalta ponnistava kritiikki kääntyy helposti naiiviksi ajatukseksi journalismista ilman journalisteja: jos kerran journalistien valikoiva ote on ongelma, pannaan valitseva ammattikunta pois viralta⁷. Tämä ajatus ei yksinkertaisesti toimi. Yhteinen julkisuus vaatii toimittamista. Sitä paitsi ajateltavissa oleva 'toimittamaton' julkisuus taitaisi suosia aivan samoja tiedon instituutioita rakenteita kuin nykyinenkin (esim. Schudson 1995)⁸. Lisäksi, ei ole järin rakentavaa aloittaa journalismitkritiikkiä esittämällä, että toimittajia ei tarvita lainkaan.

Suhteessaan vaikutusvaltaisiin instituutioihin journalismi ilmentää edustuksellisuus-esityksellisen roolinsa molempia puolia. Sen 'tutkiva' ja 'vahtiva' huomio näihin instituutioihin saa oikeutuksensa siitä, että journalismi edustaa meitä. Instituutioiden etuajo-oikeutta puolestaan perustellaan sillä, että niillä on merkitystä. Näin 'paljastuu' itse asiassa yksi kiinnostava seikka. Journalismin pääsy tiedon lähteille ja vakiintuneiden tietolähteiden pääsy julkisuuteen ovatkin saman suhteen eri puolia. Pääsy näyttääkin olevan vaihtosuhte: kun journalismin päästää luokseen, pääsee julkisuuteen. Julkisuusvajetta kokevien ryhmien – olivatpa nämä vähemmistöjä tai tavallisia kansalaisia – ongelma näyttää olevan, että journalismi ei ole kiinnostunut heidän puheestaan. He pääsevät kyllä tekoinensa julkisuuteen mallintamaan poikkeamia 'normaalista', mutta oman kokemuksensa tulkitsijoiksi heistä ei ole.

Kun journalismin ongelmista ja mahdollisuuksista keskustellaan, pääsy-kritiikin vahvuus piilee siinä, että se lähtee liikkeelle journalismin itsensä tunnistamalta maaperältä. Sen ongelmat kuitenkin seuraavat sen vahvuuksista: äärimmillään pääsy-kritiikki päätyy joko nostamaan kätensä ylös tai ehdottamaan nykyisen journalismin poistamista. Usein niiden, joiden asioita ja näkökantoja ei juuri julkisuudessa käsitellä, kokemus onkin muotoutunut juuri pääsyn ongelmaksi. Ratkaisuksi tai vastastrategiaksi on usein valikoitunut erilaisten vaihtoehtojulkisuuksien synnyttäminen (Fraser 1992). Niin tärkeitä kuin pääsyn ongelmista sikiävät vaihtoehtojulkisuudet ovatkin, ne jäävät kuitenkin usein marginaalisiksi suhteessa

Keskustelu - dialogi

Ajatus julkisesta keskustelusta tai dialogista ei ole mitenkään vieras journalisteille, vaikka journalismin *ytimeksi* sitä ei ammattikunnan omassa piirissä ehkä tunnustetakaan. Dialogisuus on käsitteenä niin laaja ja monitahoinen, että on aluksi parasta hiukan selkiyttää, mitä sillä journalismin yhteydessä voidaan tarkoittaa. Asiassa auttaa alkuun kahtiajako (i) dialogiin tai keskustelevuuteen *journalismissa* ja (ii) journalismin ja sen yleisön välisen *suhteen* dialogisuuteen.

Dialogi ja keskustelevuus journalismissa. Journalisteille ajatus dialogista, keskustelusta tai väittelystä on tietysti arkipäiväinen ainakin kahdella, toisiinsa liittyvällä tavalla.

Ensiksi, kuten pääsyn kohdalla kävi jo ilmi, journalismi ylläpitää sitä tilaa ja luo niitä tilanteita, joissa julkista keskustelua käydään. Tältä kannalta keskustelu käydään siis *journalismin sisällä*, ja se on yhteiskunnallisen todellisuuden kuvaamisen tapa. Keskustelussa kohtaavat toisensa kauppojen sunnuntaiaukiolon kannattajat ja vastustajat, kettutyöt ja turkistarhaajat ja niin edelleen. Tausta-ajatus on perin yksinkertainen: esittämällä tämän tai tuon asian ääripäästä saadaan kuvattua aiheen mielipiteiden kirjo olennaisilta osin.

Toiseksi samantapaista mielipiteiden ja äänen käyttöä journalismissa perustellaan sillä, että dialogi tai erilaisten näkemysten törmäyttäminen on menetelmä, jolla 'totuus' saadaan esiin. Kun pannaan vastakkain abortin vastustaja ja kannattaja, löytyy 'totuus' heidän välisessä kamppailussaan, kunhan journalisti vain pysyy tässä kamppailussa puolueettomana. Tältä kannalta journalistin tehtävä on vain luoda kohtaaminen tai törmäys (tai esittää sellainen) journalismin sisällä sekä pitää huolta siitä, että vastakkaiset näkemykset puhuvat toisilleen ja pysyvät asiassa. Dialogi menetelmänä hoitaa loput.

Journalismin tapa puhua julkisesta keskustelusta ilmentää usein juuri tällaista keskustelevuuden ideaa. Julkinen keskustelu tapahtuu kuin itsestään, ilman journalismin omaa aktiivista panosta. Samaan tapaan me itse usein yleisön asemassa viittaamme julkiseen keskusteluun, kun puhumme siitä, mistä journalismissa puhutaan, vaikka olemme vain tämän keskustelun katselijoita.

Keskustelevuuden ideasta voidaan johtaa vaativampia kriteerejä journalismille kuin pääsy-kritiikissä. Vaikka tarkastelemmekin tässä vaiheessa keskustelevuutta vain sen ensimmäisessä merkityksessä (keskustelevuutta journalismissa), saadaan esiin kaksi relevanttia kysymystä.

Ensinnä voidaan kiinnittää huomiota siihen, millaisia ääniä jotakin asiaa koskevaan keskusteluun päästetään mukaan. Useissa kriittisissä puheenvuoroissa perätäänkin 'moninäkökulmaisuuksi' (esim. Gans 1980, 313ff, Schudson 1995) tai arvostellaan journalismin intoa polarisoida moniulotteiset ongelmat kahden leirin köydenvedoksi (esim. Nohrstedt & Ekström 1994). Päätoimittaja Cole Campbell, eräs kansalaisjournalismin aktivisteista, kuvaa tätä pulmaa sanomalla, että toimittaja yrittävät löytää ihmiset, jotka asteikolla nollassa kymmeneen edustavat ykköstä ja yhdeksää, kun taas suurin osa ihmisistä sijoittaa itsensä kolmosen ja seiskan väliin (Campbell 1997, 10; ks. myös Fallows 1996, 246).

Toiseksi keskustelevuuden idea haastaa journalismin käytäntöjä kysymällä, kuinka paljon journalismissa esiin nousevat äänet todella *kohtaavat* toistensa argumentit journalismin hallinnoimissa törmäyksissä. Tämän kriteerin voi tutkimuksessa ja kritiikissä operationalisoida eri tavoin. Millaisesta keskustelevuudesta on kysymys esimerkiksi silloin, kun 'tavalliset kansalaiset' ja pääministeri puhuvat samasta yhteiskunnallisesta ongelmasta samassa lehdessä, mutta toinen saa äänen-

sä kuuluviin etusivun uutisessa ja toinen yleisönosaston alanurkassa? Journalismin sisäiset karsinat ovatkin omiaan vaimentamaan sen keskusteleavuutta (journalismin geneerisestä järjestyksestä ks. esim. Ridell 1994; Kunelius 1996), mikä tulee esiin usein silloinkin kun viranomaiset ja kansalaiset pääsevät ääneen samassa jutussa. Siinä missä viranomaiset puhuvat yleisistä tosiasioista, trendeistä ja tulevaisuuden suunnitelmista ja kansalaiset puhuvat omista kokemuksistaan, nykyisistä tuntemuksistaan ja siitä, mitä tapahtui juuri äsken. Kansalaisten pätevyys puhua yhteisistä asioista on erilainen.

Journalismin oman puheen diskursiivinen järjestys säätelee sekin sen sisällä käydyn keskustelun dialogisuutta (esim. Ekecrantz & Olsson 1991).

Äärimmillään kohtaamisen ja 'aukottoman keskinäisvaikutuksen' vaatimus esiintyy Kauko Pietilän ja Klaus Sondermannin (1994) tuomioissa, jonka mukaan heidän tutkimastaan Helsingin Sanomien yhteiskunnasta 'puuttuu puolet'. Heidän mukaansa lehden toiminta on omiaan sammuttamaan julkista keskustelua ja lopettamaan sen pelejä. Lehti ei alkuunkaan hyödynnä mahdollisuuksiaan julkisen keskustelun lietsomisessa ja elävöittämisessä.

Keskustelun vaillinaisuutta korostava kritiikki, joka usein nousee esiin yhdessä pääsyn tematiikan ongelmien kanssa (esim. Hall et al. 1978; Ericson et al. 1989; van Dijk 1996), näkee journalismin nykyisen dialogisuuden tai moniäänisyyden ennen muuta pseudokeskusteluna. Journalismi kokoaa kyllä erilaisia ääniä ja toimijoita lähelle toisiaan, mutta ei pane näitä puhujia kohtaamaan toisiaan. Jatkaaksemme kahvilavertaus: journalismi ei olekaan reilu portsari, vaan hiukan elitistisen ravintolan hovimestari, joka sijoittelee sisään tulleita ihmisiä eri pöytiin. Toiset pöydät ovat paremmalla paikalla kuin toiset, toisissa keskustelua käyvät asialliset ja järkevät isokenkäiset, toisissa mutisevat ja purnaavat keskenään vähempiosaiset. Ammattitaitoinen hovimestari suojelee arvokkaita asiakkaita häiriöiltä.

Keskusteleavuuden pohjalta muotoiltu kritiikki on journalismin arvioimisessa erittäin tärkeää. Sen hyöty on ennen muuta tavassa, jolla se hylkää teknisen ja neutraalin näkemyksen journalistisesta kielestä ja avaa keskustelun erilaisten diskurssien ja puhetapojen merkityksestä sosiaalisen todellisuuden määrittelyssä. Samalla se johtaa myös ongelmallisiin kysymyksiin, jotka usein ilmenevät esimerkiksi siinä, miten Jürgen Habermasin panosta julkisuusteoriassa arvioidaan. Toiset ajattelevat, että hänen työnsä asettaa hyödyllisiä päämääriä julkisen elämän muotojen kehittelylle (esim. Baynes 1994), toisten mielestä taas koko kehittelmä ideaalisesta julkisuudesta vapaan keskustelun tilana on sellaisenaan ideologinen rakennelma (Koivisto & Väliaverron 1996).

Tähän kysymykseen ei ole lainkaan helppo ottaa kantaa. Ideaalin hylkäämiselle voi nähdä painavia syitä. Ajatustahan käytetään usein (olkoonkin että vulgäärimmassa ja epäproblematisoidussa muodossa) legitimoimaan juuri niitä käytäntöjä, joiden kritiikkiin keskusteleavuuden idealla yritetään yltää. Ongelma muistuttaa osin eräitä objektiivisuuskritiikin projekteja: itse käsite on niin syvällä journalistisen itselegitimaation ajattelutavassa, että sen uudelleenmäärittely ei onnistu. Mutta ideaalin hylkääminen merkitsee kuitenkin siirtymistä hankalalle maaperälle, josta yleisiä periaatteita tai yleisiä kriteerejä journalismin arvioimiselle on vaikeampi esittää.

Keskusteleavuus/dialogisuus suhteessa yleisöön. Keskusteleavuuden voi tietysti ymmärtää kokonaan toisin: journalismin keskusteleavuuden laadun mittari on sen kyky tai kyvyttömyys resonoida yleisönsä kanssa, aktivoida ihmisiä pohdintaan, tulkintaan ja puheeseen muiden kanssa, ehkä jopa yhteiskunnalliseen toimintaan. Journalismin julkisuuden ongelmia tarkasteltaessa ei siten kysytäkään, miten julkista on keskustelu *journalismissa*, vaan miten paljon ja millaista keskustelua journalismi herättelee.

Ajatus ei ole journalisteille itselleen vieras. Journalistin ohjeetkin muistuttavat, että hyvään journalismiin sisältyy ”pyrkimys edistää keskustelua ja tiedonkulkua”. Kuvaavaa kuitenkin on, että maininta keskustelusta ja tiedonkulusta kulkevat ohjeissa näin lähekkäin: usein journalistit ymmärtävätkin, että tietojen välittäminen on keskustelun ruokkimisen ja ylläpitämisen tärkein väline. Monet lukijatutkimukset kertovat kuitenkin toista: yleisönosasto, siis juuri mielipiteet, kiinnostavat ihmisiä enemmän. Keskustelun edistämisessä juuri mielipiteiden ja yhä uusien puheenvuorojen esittäminen voi olla ’tietoja’ tärkeämpää. Jo klassinen sanomalehden käyttöä koskeva Bernard Berelsonin (1949) tutkimus muistutti, että ihmiset etsivät lehdistä paitsi tietoja, myös tulkintoja, joita käyttää hyväkseen omien sosiaalisten kontaktiensa muokkaamisessa⁹.

Dialogisuuden pohjalta muotoillussa journalismin arvioinnissa kannattaa erottaa toisistaan kaksi keskustelun juonetta. Yhtäällä on perinne, jossa dialogisuus on journalismin luennan ja lukijan tulkintojen ominaisuus. Tämän perinteen taustalta löytyvät usein viittaukset Bahtiniin (1991; 1984) tai Voloshinoviin (1990). Heille merkitys sijoittuu aina merkin ja sen käyttäjän väliseen jännitteeseen. Tältä pohjalta journalismin julkisuuden asteen arviointi kiinnittää huomion siihen, minkälaisille luennoille ja merkityksen aksenteille minkäkinlainen journalismi tarjoaa eväitä. Tätä näkökulmaa on hyödynnetty erityisesti populaarijournalismin eritteilyssä.

Toisaalla on perinne, jossa dialogisuuden mittari on journalismin kyky herättää ihmisten välistä, ’todellista’ keskustelua niissä yhteisöissä, joissa ihmiset toimivat ja vaikuttavat. Tämä ajattelu pohjautuu usein pragmatistisen filosofian nimiin kuin Dewey (esim. 1927) ja Park (esim. [1923]1955a, [1941]1955b).

Tekstien dialogisuutta korostavaan kulttuuritutkimukseen sijoittuva journalismintutkimus väittää usein, että populaarit journalismin muodot olisivat luonteeltaan dialogisempia kuin ’vakavan’ journalismin genret. Tabloid-journalismin muotojen ajatellaan toimivan dialogisesti juuri kontekstissa, jossa vakavan journalismin pääsyn säännöt luovat vahvoja ja pysyviä julkisen puheen hierarkioita. Populaarijournalismin tekstien nähdään tarjoavan enemmän ’tilaa’ lukijoiden itsensä tuottamille merkityksille. Juuri epätäydellisyytensä, keskeneräisyytensä, ristiriitaisuutensa, leikkisyytensä ja liioittelevuutensa vuoksi ne melkein pakottavat lukijansa aktiivisempaan luentaan kuin valmiiksi pureskeltu, faktuaalistettu ja erilaisten tiedon instituutioiden arvovallalla pönkitetty vakavampi journalismi.

Tällaisen näkemysten on kärjekkäimmin esittänyt John Fiske (esim. 1989, 1992), jonka mielestä tabloid-journalismin muotojen suosio todistaa niiden antavan ihmisille *itse* mahdollisuuden artikuloida omia arkisia kokemuksiaan. Näin populaarijournalismin tuotteet antaisivat siis ’äänen’ myös niille, jotka eivät näkyvästi pääse ääneen itse journalismin tuotteissa. (vrt. Kunelius 1996, 314)

Ajatuksessa on sekä valoisa että varjoisa puolensa. Hyvä puoli on, että kehitetyt tekstin dialogisuudesta tärkeällä tavalla muistuttavat pääsyn teeman rajallisuudesta: journalismia pitäisi haastaa myös muulla tavalla kuin puhumalla siitä, kuka pääsee ääneen. Hankalampaa tällaisessa kritiikissä on, että se kelpaa helposti myös vasta-argumentiksi joillekin tärkeille pääsy-kritiikin väitteille: jos todellinen julkisuus syntyykin tekstin ja lukijan välillä, sinne on pääsy kaikilla niillä, joille journalismi on teknisesti saatavilla.

Tällaisen dialogisuuden käsitteen anti journalismin julkisuuden arvioimiselle ja siitä puhumiselle on kahtalainen. Ensiksi ajatus populaarijournalismin kyvystä tarjota kanava, jolla ihmiset voivat ilmentää ja muotoilla edes osaa *omasta* yhteiskunnallisesta kokemuksestaan, haastaa terveellä tavalla sen symbioosin tai liiton, jossa vakavampi journalismi ja sen institutionaaliset lähteet ovat. Näin journalistisen diskurssin itsensä ’marginaalista’¹⁰ löytyy aineksia, jotka on mahdollista nähdä valtavirran journalismin kritiikkinä (ks. Bird 1990).

Toiseksi populaarijournalismin teoreetikkojen tavassa ajatella journalismin

yleisöä on jotain perustavalla tavalla tervettä: yleisön valintojen ajatellaan olevan jossain relevantissa suhteessa ihmisten omaan elämään, yleisöllä on tarve ja halu käyttää julkisuutta oman yhteiskunnallisen kokemuksensa muotoiluun (Fiske 1989). Populaarilehdistön menestyksessä ei siis yksinomaan ole kyse yleisön lankeamisesta 'viiheteellisyyden' tai 'sensationalismin' syntiin. Sitä paitsi: sensationalismin edellytyshän on edes jonkinlainen sensitiivisyys.

Hankalaksi tältä pohjalta ponnistavan journalismin arvioimisen tekee se, että dialogisuus näin ymmärrettyinä rajautuu – hiukan samaan tapaan kuin pääsyn tematiikan luomat vastajulkisuudetkin – vain tiettyihin tilanteisiin ja sfääreihin. Tämä tulee esiin karnevalismin teemassa. Bahtinilainen (Bahtin 1984) karnevaali on sittenkin vain karnevaali, vaikuttaminen valtarakenteisiin on toinen juttu. Tavallaan ne nautinnot, merkitykset tai mielihyvät, joita populaarijournalismi tuottaa jäävät yhdellä tai toisella tavalla yksityisen ja ei-julkisen piiriin¹¹. Parhaiten dialogisuuden ongelmallisuutta ja rajoja voi havainnollistaa katsomalla yllä mainittua toista perinnettä ja sen tuottamia dialogin kriteereitä ja ajatuksia.

Journalismin dialogisuuden mittaaminen tai arvioiminen sen mukaan, miten paljon 'todellista' tai 'julkista' keskustelua journalismi onnistuu herättelemään, juontuu omalla tavallaan juuri tekstien monitulkintaisuuden ideasta. Kuten tämän ajattelun pioneereista eräs, Park ([1940]1955b, 130) toteaa, uutiset voidaan tulkita useammalla kuin yhdellä tavalla ja juuri tästä syystä me keskustelemme niistä.

Tämän perinteen lähtökohdat asetti viimeistään Dewey 1920-luvulla puhuesaan paikallisyhteisöistä julkisen viestinnän 'todellisena ja ainoana välineenä'. Sittemmin etenkin James Carey (esim. 1987, 1995) on voimakkaasti nostanut esiin samoja ajatuksia. Careyn esseitä astetta käytännöllisemmälle tasolle ovat tämän kysymyksen siirtäneet muun muassa Anderson et al. (1994), Killenberg & Dardenne (1997) sekä Christians et al. (1993). Näissä kehittäelyissä päästään lähelle kysymystä julkisesta harkinnasta.

Anderson et al. (1994, 140-141) tarjoavat hyvän tiivistelmän siitä, millaiset ovat dialogisen journalismin kriteerit, kun keskusteleavuuden vaatimusta laajennetaan. Heidän mukaansa keskusteleva journalismi on prosessi, jossa pitäisi ainakin:

- tarjota lukijoille tolkullinen pääsy ja ymmärrys niistä ajatuksista, joita journalismi käsittelee; journalistien pitäisi siis kuunnella tarkoin ja huolella mitä heidän lähteensä sanovat ja pyrkiä välittämään tätä;
- tarjota lukijoille riittävästi asiayhteyksiä ja kytkentöjä, jotta lukijat voivat keskustella siitä, mitä on ehdotettu;
- sallia ja rohkaista vertailuja erilaisten relevanttien näkökulmien välillä;
- tunnustaa journalistin ja journalismin itsensä läsnäolo ja vaikutus;
- kutsua ja rohkaista niitä, jotka ovat hiljaa reagoimaan ja ottamaan osaa keskusteluun;
- rohkaista ja panna alulle yhä enemmän keskustelua.

Yhdestä näkökulmasta yllä oleva lista tuntuisi tiivistävän sen, mistä 'hyvässä journalismissa' on toimittajienkin mielestä kysymys. Toisaalta on helppo nähdä, että ainakaan populaarijournalismin muodot, kaikesta moniaksenttisuuden potentiaalistaan huolimatta, eivät täytä tällaisia vaatimuksia. Samaan hengenvetoon on todettava, että vakavammankin journalismin muodoille haaste on yhtä kova.

Keskusteleavuuden tai dialogin käsitteistä ponnistava journalismin arvioiminen vie eteenpäin pääsyn tematiikasta. Yhtä tärkeää kuin nostaa esiin tätä kehystä journalismin arvioinnin yhdeksi kriteeriksi, on tehdä näkyväksi myös sen sisällä kulkevaa, nähdäksemme melko perustavaa laatua olevaa erottelua. Yhtäältä keskustelu ymmärretään usein *menetelmäksi*: keinoksi, jolla todellisuuden esittämi-

nen käy päinsä ja jolla parhaan mahdollisen totuuden tai argumentin löytäminen onnistuu. Tämä on nähdäksemme vähemmän haastava vaatimus journalismin julkisuudelle, sillä se on läheistä sukua pääsyn tematiikalle ja sen edustavuuden pohdinnoille.

Toisaalta dialogisuus voidaan ymmärtää enemmän *prosessina*. Silloin tärkeämpää kuin dialogin tulokset ja saavutukset, on itse dialogi. Jos ajatellaan journalismin julkisuusasteen syventämistä, on tämä toinen tie eittämättä haastavampi. Sen myötä dialogisuus olisi suhde, jossa myös journalismi asettuu keskustelemaan suhteeseen yleisöön.

Prosessuaalisemman dialogisuuden idea näyttäisi asettavan journalismille kaksi edellytystä. Sen tekstien pitäisi avoimesti rohkaista erilaisia luentoja, mutta myös sitoutua näiden luentojen tekemiseen julkiseksi. Tässä mielessä journalismilla on nähdäksemme opittavaa niin kulttuuritutkimuksesta kuin pragmatismien viestintä- ja journalisminäkemuksista. Vasta kun keskustelu tai dialogisuus merkitsee moniaksenttisuuden lisäksi julkisuuskanavien avaamista, voidaan puhua keskusteluudesta sen syvämmässä merkityksessä.

Kun tästä syvämmästä merkityksestä aletaan puhua, joudutaan väistämättä ottamaan kantaa siihen, *millaista* keskusteluvuutta pidetään toivottavana. Tämä tuo keskusteluun vielä yhden uuden käsitteen: harkitsevuuden (deliberaation).

Harkitsevuus

Journalismi näyttäisi perustuvan perin juurin harkitsevuudelle. Toimittajat harkitsevat, mitkä asiat ovat merkittäviä ja miten niitä pitäisi tulkita (ja osin tekevät omasta harkinnastaan myös näkyvää). Yleisö harkitsee, mistä asioista se muodostaa mielipiteensä ja millainen tuo mielipide on.

Journalismin toimia ja itsearviota kehystävänä käsitteenä harkinta määrittynyt kuitenkin erityisellä tavalla. Se nojaa ensinnäkin pohdittavien asioiden ja pohtivien subjektien erottamiseen. Todellisuus ja asiat ovat mitä ovat, ja niistä voidaan vapaasti olla mitä mieltä tahansa. Asioiden määrittelemisen ei määritä niitä koskevia mielipiteitä. Toiseksi harkinta tässä mielessä on ennen muuta yksityistä: se tapahtuu useimmiten 'näkyvässä' kunkin omassa tajunnassamme, ja kukin vastaa harkinnastaan (uutistoimittaja omastaan, päätoimittaja omastaan ja lukija omastaan).

Tällainen tapa mieltää harkinta kuuluu liberalismien perinteeseen, jossa informaation valikoiminen ja mielipiteen muodostaminen kuuluvat yksilönvapauden alueelle. Ajatus istuu yksiin myös journalismin ammatillisen itseymmärryksen kanssa. Journalismien tehtävä on panna tarjolle asioita, faktoja ja tulkintoja, joista ihmiset voivat yksilöllisesti ja vapaasti valita. Yleisön harkitsevuus – tai sen puute – ei ole journalismin vastuulla, sillä harkitsematta jättäminenkin on vapaa valinta, jota pitää kunnioittaa.

Ajatusta yksityisestä harkinnasta on pyritty haastamaan niin teoriassa kuin käytännössä. Teoreettisempia haasteita edustavat esimerkiksi ns. kommunitarismin liberalismikritiikki (Sandel 1982), Habermasin diskurssietiikka (esim. Cohen & Arato 1992) ja erilaiset osallistuvan demokratian teoriat (esim. Barber 1984). Käytännössä harkitsevuutta on pyritty rikastuttamaan esimerkiksi teledemokratiakokeiluissa (esim. Connell 1996) ja yrityksissä kehittämään mielipidetiedustelujen metodologiaa (Fishkin 1994; Yankelovich 1991). Journalismien saralla harkitsevuuden teemaa on työstyetty eteenpäin etenkin kansalaisjournalismin hankkeissa.

Vaikka vähemmän kausaalista ja julkisempaa harkitsevuutta virittelevät teoriat ovat keskenään hyvin erilaisia, niiden taustalla on yleinen demokratian ongelma: siinä vaiheessa kun arvot on nimetty, asiakysymykset tunnistettu, agendat määritetty ja vaihtoehdot kuvailtu, suurin osa siitä, mikä politiikassa on merkityk-

sellistä, on jo ohi (Barber 1984, 157), ja kansalaisten osaksi politiikassa jää vain valitseminen. Osallistuvan demokratian näkökulmasta kansalaisuuden pitäisi tietenkin olla enemmän.

Barber valaisee valitsemisen ja osallistumisen eroa esimerkillä, jonka hän sijoittaa – edellä käyttämiemme vertausten kannalta sopivasti – kahvilaan. Valitsijat istuvat pöytään ja alkavat puhua siitä, millainen tilaus annetulta listalta sopisi parhaiten kaikkien henkilökohtaisiin mieltymyksiin, kun keittiöstä voidaan tilata vain yksi ruokalaji, jota kaikkien on syötävä. Oletettavasti valinta on kompromissi, jota kenenkään ei ole kovin helppo niellä. Kaikki säilyttävät alkuperäiset mieltymyksensä ja seuraavalla kerralla joukko joutunee samantapaiseen kiistaan.

Osallistuvan demokratian kahvilassa ihmisten pitää voida sivuuttaa annetut ruokalistat ja alkaa laatia omaa listaansa. Tavoitteena on tuottaa prosessi, jossa kaikki ylittäisivät keskinäiset mieltymyseronsa. Tällainenkaan ryhmä tuskin ylittäisi ideaaliseen konsensukseen, mutta prosessin myötä valinnan ongelma olisi muuttunut joksikin muuksi ja – niin Barber tuumii – ihmiset itsekin olisivat muuttuneet sen kuluessa. Osallistumalla prosessiin syntyy idea harkitsevasta kansalaisuudesta, jonka toiminta johtaa aina asiakysymysten ja ihmisten sitä koskevien suhteiden muuttumiseen (emt., 215).

On selvää, että harkintaa ja osallistumista ei voi syntyä ilman aitoa keskustelua. Harkinnasta puhuminen asettaa kuitenkin julkisuudelle astetta vaativamman kriteerin kuin pelkkä keskustelun edellyttäminen. Harkinta ei näet ole vain prosessi, vaan prosessi, joka muuttaa osallistujiansa ja käsillä olevien asioiden määrittelyä.

Julkisemman ja osallistuvamman harkitsevuuden muotoilut nojaavat vahvasti vallitsevien demokraattisten käytäntöjen kritiikkiin. Harkitsevuuden teoreetikot kyseenalaistavat yleensä ainakin kolme nykyisen edustuksellisen demokratian kivijalkaa, jotka nuotittavat myös journalismin toimintaa, nimittäin edustuksellisuuden, asiantuntijuuden ja järjen välineellisyyden.

Edustuksellisuuden kritiikin mukaan politiikan ja julkisuuden ideoiden ei tarvitse olla määrällisesti edustavia päästääkseen julkisuuteen eikä julkisuuteen pääsevien tahojen liioin tarvitse esittää jotakin mandaattia toimintansa tueksi. Julkisesti esitettyjen ajatusten arvo ei siis riipu niitä 'todistettavasti' kannattavien tajojen lukumäärästä. Toiseksi ajatusten ei ajatella olevan 'valmiina' jonkin kansanosan (enemmistön tai vähemmistön) päissä vaan syntyvän vasta silloin, kun niistä keskustellaan julkisesti. Tämä 'epistemologinen käänne' tulee esiin muun muassa Michael Sandelin (1982, 183) usein siteeratussa ajatuksessa, jonka mukaan "voimme harkitusti keskustelemalla tietää asioista enemmän kuin mitä tietäisimme niistä yksin."

Tämä haastaa myös journalismin perustavia erotteluja ja käytäntöjä. Mieli-dekirjoitusten sijoittaminen kolumneiksi ja varustaminen kirjoittajan kuvalla pyrkii legitimoimaan juuri sitä, että kyse on esille pannuista 'yksityisistä' mielipiteistä (että ajatuksia vastaava tajunta on oikeasti olemassa). Tätä vastaan julkisemman harkitsevuuden teoria väittää, että mielipiteitä on vain sosiaalisissa suhteissa, ja että mielipiteiden edustavuuden sijaan katse pitäisi tarkentaa siihen, miten ja missä ne syntyvät.

Asiantuntijuuden kritiikki tiivistyy ajatukseen, jonka mukaan asiantuntijat helposti – ja melkein määritelmällisesti – vieraantuvat arkitodellisuudesta (ks. Dewey 1927, 206-209). Julkisen harkitsevuuden taustalla vahvasti vaikuttavassa pragmatistisessa filosofiassa ajatellaan, että ihminen ymmärtää asioita ennen muuta oman käytännöllisen kokemuksensa kautta. Niinpä asiantuntijuus omana erityisenä käytäntönään – filosofiana, sosiologiana, insinööritaitona jne. – muotoilee helposti yhteiset ongelmat tavalla, josta ihmiset eivät tunnista omaa arkista kokemustaan.

Harkitsevuuden julkisempia muotoja kehrittelevät tutkimukset korostavatkin

usein eroja virallisten eksperttien ja arjen asiantuntijoiden välillä¹². Siinä missä institutionalisoitunut asiantuntemus on esimerkiksi analyttistä, ongelmia rajavaa ja pilkkovaa, arjen asiantuntijat ajattelevat, että ongelmat kytkeytyvät toisiinsa (ks. Harwood Group 1993; Huxman & Iorio 1996).

Tästä ei seuraa ainoastaan ehdotus siitä, että arjen asiantuntijuuden tulisi ohjata yhteisten ongelmien ratkaisua 'oikeiden' asiantuntijoiden rinnalla. Ainakin Dewey haaveili myös sellaisesta tutkimuskäytännöstä, joka onnistuisi säilyttämään niin teoreettisen tulkintavoimansa kuin kykynsä ymmärtää tutkimiansa ilmiöiden merkitystä käytännön elämässä (Dewey 1927, 202-203).

Institutionalisoituneella ja *välineellisellä järjellä* on taipumus muotoilla sellaisia ongelmia, jotka se uskoo pystyvänsä ratkaisemaan. Siksi tarvittaisiin enemmän huomiota niihin julkisen keskustelun vaiheisiin, jossa 'miten tämän ongelma voidaan ratkaista' -kysymyksen sijaan kysyttäisiin, 'mikä oikein on ongelma?'. Julkisen harkitsevuuden näkökulmasta yhteisiä ongelmia koskeva keskustelu alkaakin liian usein *ratkaisuisista*, jotka juontuvat asiantuntijalogiikalla johdetuista ongelman määrittelyistä. Ihmisten ja heidän arkensa kannalta nämä määrittelyt ovat usein jopa tyystin vääriä.

Pohdinnan välineellisyyden sijaan harkitsevuuden idean kehittelijät korostavat harkinnan *itseisarvoa*: julkisena toimisen ajatellaan tuottavan aivan erityistä onnellisuutta (public happiness), jota ei voi saavuttaa missään muualla (Arendt [1963] 1990, 119). Pragmatistien sankari Dewey muotoili saman ajatuksen ehdotamalla, että demokratia (toimintana ja prosessina) on areena, jolla ihminen realisoi itsensä.

Instrumentaalisen rationaalisuuden kritiikki ei tarkoita sitä, että harkintaa tehtäisiin vain sen itsensä vuoksi. Tämä korostaa edelleen eroa harkitsevuuden ja keskustelevuuden ideoiden välillä. Keskustelevuus pysähtyy arvioimaan asiaa pääosin sen mukaan, kuka saa puhua ja miten. Harkitsevuuden kannalta keskustelun pitäisi aina liittyä myös toiminnan ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Vasta tätä kautta voi harkitsevuuden itseisarvokin toteutua.

Julkisen harkinnan soveltaminen journalismiin ja sen arviointiin lähtee yksinkertaisesta kysymyksestä. Jos journalismi toimisi toisin kuin mitä tavanomainen tapa ymmärtää edustuksellisuutta, asiantuntijuutta ja rationaliteettia pistää sen tekemään, muuttuisiko mikään ja jos muuttuisi, mihin suuntaan?

Jonkinlaista osviittaa voi etsiä kansalaisjournalismin kokeiluista. Niillä on journalismia ja sen käytäntöjä pyritty uudistamaan Yhdysvalloissa 1990-luvun alusta lähtien. Kokeilut voi karkeasti jakaa kolmeen ryhmään: vaaliprojekteihin, teemaprojekteihin sekä yrityksiin luoda pysyviä ja 'julkisempia' arkipäiväisiä journalistille (ks. Kunelius & Heikkilä 1996).

Kokeilujen yhteisenä nimittäjänä on tavallaan simuloida sellaista julkista elämää, jossa kansalaiset olisivat toimijoita, jossa julkisella harkinnalla olisi sijansa ja jossa journalismin keskiössä olisivat arkipäivän kokemuksen kanssa resonoivat ongelmat. Julkisen puhevallan myötä tulee myös jonkinlainen vastuu, deliberaatiossa puhutaan vapaasti, mutta sitoudutaan puheen seurauksiin.

Vaaliprojekteissa ideana on ollut antaa kansalaisille tilaisuus luoda vaaleista raportoivalle journalismille oma agendansa, joka heijastuisi paitsi journalismin sisältöihin, myös journalismista osin riippuvaisiin kampanjakoneistoihin. Nämä hankkeet ovat selvästi yritys vastustaa julkisuuden välineellistämistä. Kansalaisten agendan näkyväksi tekeminen ja siihen sitoutuminen ovat olleet ennen muuta toimintaa julkisuutta 'käyttävien' ehdokkaiden ja heidän mediakonsulttiansa pyrkimyksiä vastaan (ks. Schaffer & Miller 1995).¹³

Teemaprojektit ovat käsitelleet esimerkiksi rotusuhteita, rikollisuutta tai työllisyyttä, ja niissä on haettu myös *ratkaisuja* vaikeuksiin. Teemaprojekteissa tuleekin paremmin näkyviin julkisen harkitsevuuden idea siitä, että julkisen keskustelun pitäisi johtaa itse ongelmiin puuttumiseen. Niin vaaliprojekteissa kuin teema-

projekteissakin toteutuu ajatus, että journalismi vetää kansalaiset mukaan jo julkisten ongelmien muotoilemisen ja ratkaisuvaihtoehtojen pohtimisen vaiheeseen (eikä vain arvioimaan edustajien toimia).

Pysyvien käytäntöjen hankkeissa (ks. Harwood Group 1996) – joiden merkitys Yhdysvalloissa on jäänyt selvästi edellisiä vähäisemmäksi – on yritetty tuottaa uusia journalistisia tiedonhankintamenetelmiä ja lähdekäytäntöjä niin, että kansalaisilla olisi jatkuvampi yhteys ja mahdollisuus vaikuttaa asioiden ja ongelmien määrittelyyn, agendojen muotoutumiseen ja niitä koskevien arvojen nimeämiseen.

Julkisen harkinnan idean pohjalta kehitellyistä journalistisista käytännöistä konkreettisin esimerkkinä ovat kansalaisten keskusteluryhmät, joita on käytetty lähes kaikissa yllämainituissa hankkeissa. Niiden ideana on ollut tuottaa ongelmille määrittelyjä, jotka koskettavat ihmisiä heidän arkipäivässään ja saada aikaan julkista keskustelua niiden pohjalta.

Keskusteluryhmien merkitys näkyy selvimmin, kun niitä verrataan perinteiseen tapaan tuottaa tietoa. Siinä missä nykyiset pääsyn kriteerit suosivat valikoituneita lähteitä ja asiantuntijoita, joiden tieto on yleistettävää ja edustuksellista, keskusteluryhmissä konkreettiset, historialliset ja paikalliset olosuhteet liittyvät arvokeskusteluun ja arjen kokonaisuuteen. Siinä missä instituutiot ja asiantuntijat ajattelevat yleisökseen omia tarpeitaan ja etujaan ajavat yksilöt, keskusteluryhmät etsivät yhteisiä nimittäjiä ihmisten kokemuksista. Siinä missä instituutiot ja asiantuntijat etsivät analyttistä selkeyttä ja erottavat järjen tunteesta, sietävät keskusteluryhmien arjen asiantuntijat moniselitteisyyttä ja sekoittavat tunteeseen ja järkeen nojaavat perustelut (ja kyseenalaistavat koko erottelun).

Kokemukset kansalaisjournalismin kokeiluista kertovat, että uusiin jutunteon muotoihin ja tilanteisiin osallistuneet ihmiset ovat olleet innokkaita ja jopa kiitollisia heille avautuneesta tilanteesta toimia julkisesti (Charity 1995, 29). Harkitsevuutta ja 'julkisena toimimisen onnellisuutta' on onnistuttu luomaan ainakin niille, jotka ovat konkreettisesti osallistuneet keskusteluihin. Voi olla, että samanaisten tai laadullisesti vastaavien kokemusten tuottaminen journalismin lukijoille on vaikeampaa.¹⁴

Kansalaisjournalistit panevat toivonsa siihen, että uusien journalististen käytäntöjen myötä ihmisten kyky osallistua journalismiin paranisi. Jo pelkkä realistisemmalta tuntuva mahdollisuus, että lehden kautta voisi osallistua julkisuuteen, saattaa muuttaa myös lehden lukemisen kokemusta. Tästä syystä on pidetty tärkeänä kertoa 'menestystarinoita' ihmisten aktivoitumisesta, julkisesta toiminnasta ja sen aikaansaamista muutoksista (Rosen 1994, 375).

Harkitsevuuden idean vahvuus ja heikkous on sen tiiviissä yhteydessä yhteisön ideaan. Harkitsevuus edellyttää elävää keskustelua ja kytkentöjä arkisiin kokemuksiin, jotka tavalla tai toisella yhdistävät ihmisiä. Jos tällaisia kokemuksia ei ole, voidaan ajautua ongelmiin. Yhteisön käsitteen nimissä voidaan näet oikeuttaa mitä erilaisimpia asioita. On myös pantava merkille, kuten esimerkiksi Peters (1997) toteaa, että julkisena toimimiseen liittyy (paitsi mahdollista onnen ja palkitsevuuden tunnetta) myös pettymyksiä ja pelkoa nolatuksi tulemisesta. Sikäli kuin julkisuus, jossa toimitaan ja yhteisöt, joissa ihmiset elävät, eivät 'vastaakaan' toisiaan ongelmattomasti, nämä vaarat saattavat kasvaa.

Varoituksiin voi tietysti myös vastata sanomalla, että vaihtoehtona näyttäisi olevan alistuminen sille 'tosiasialle' että emme enää elä yhteisessä maailmassa. Jos näin on, julkisuus ja politiikka ovat tietysti tyhjentyneet kaikesta siitä, mitä julkisen harkitsevuuden idea niissä vielä toivoo olevan.

Yhteisön käsitteen asemaan julkisen harkinnan kivijalkana liittyy toinenkin vakava ongelma. Edellä kuvattujen kokeilujen kaltaiseen julkiseen toimintaan osallistuminen näet edellyttää kulttuurista ja sosiaalista kompetenssia, joka ei jakaudu yhteiskunnassa tasan. Keskiluokkaistuneiden, hyvin toimeentulevien ja koulu-

tettujen toimittajien tapa arvioida, mikä on asiallista ja rakentavaa argumentointia voi olla hyvin erilainen kuin 'tavallisilla ihmisillä'. Tästä seuraa, että keskusteluryhmien sisällä on aina vaara joidenkin äänien vaimentamisesta.

Pohdittaessa sitä, mitä harkitsevuuden ideasta voidaan saada journalismissa irti, on hyvä hetkeksi erottaa toisistaan itse reformit ja journalismin arviointiin käyvän kielen ja käsitteistön kehittäminen. Reformeissa kyse on siitä, miten harkitsevuuden ideaa voidaan sovittaa journalismin käytäntöihin. Tämä tie ei ole ongelmaton, kuten kansalaisjournalismin projektit sekä niistä käyty keskustelu ovat osoittaneet. Sen sijaan journalismista käytävän keskustelun ja sen käsitteistön kehittämisen kannalta tilanne on lupaavampi.

Harkitsevuuden idean avulla voidaan tehdä kouriintuntuvammaksi puhetta siitä, millaisia motiiveja tai seurauksia tiedotusvälineiden ratkaisuille on jossakin tiettyssä prosessissa. Tukeeko niiden toiminta vakavaa harkintaa, onko se sille välinpitämätön vai eliminoiko se harkinnan edellytyksiä? Samalla voidaan kysyä, ovat esimerkiksi tietyn jutun yhteydessä esiin nostetut tahot asianosaisia ja ovatko kaikki asianosaiset mukana puheessa. Tämä kysymys ei niinkään nojaa siihen, edustavatko toimivat yhteisöä määrällisin kriteerein vaan siihen, ovatko ajateltavissa olevan ongelman arkiset ilmenemismuodot mukana aiheen käsittelyssä.

Harkitsevuuden idea virittää myös kysymyksen journalismin tilivelvollisuudesta eli vaatimuksen tehdä sen omia valintoja julkisiksi. Kansalaisjournalismia itseään on silloin tällöin kritisoitu juuri tällaisen läpinäkyvyyden puutteesta: se ei alistu itse julkisuuden vaateille (Glasser & Craft 1996). Se ei eksplikoi, millä perusteella se valitsee projektinsa, miten sen esittämät kansalaisten agendat oikein synnytetään ja millaista yhteisöä se oikein rakentaa. Myös hankkeiden taustalla olevista taloudellisista kytkennöistä tai intresseistä ei aina ole täyttä selvyttä. Kritiikki osoittaa selvästi, ettei kansalaisjournalismista ole kaiken muun journalismin kriteeriksi; ei vaikka se itse osoittautuisi täysin nuhteettomaksi. Tämän ei kuitenkaan tarvitse merkitä sitä, että harkitsevuutta ideana ei pitäisi ottaa vakavasti journalismissa laajemminkin.

Lopuksi

Sikäli kuin journalismin tutkimus pyrkii itse olemaan julkista, pitäisi sen oman puheen olla sellaista, minkä niin journalistit, sen lähteet kuin yleisökin pystyisivät ymmärtämään. Olemme yrittäneet yllä kehitellä journalismista puhumisen peruskäsitteitä sellaiselta pohjalta, jossa kaikkien edellä mainittujen tahojen näkökulmat ja intressit journalismiin olisivat jäsennettävissä osaksi samaa keskustelua. Kun käsiteltyjä kolmea käsitettä ajattelee sen suhteen, kenen näkökulmasta ne journalismin julkisuutta artikuloivat, saadaan näkyviin myös eroja.

Pääsy on kolmesta käsitteestä selkeimmin sidoksissa uutisjournalismin ammatitaitoon. Tästä näkökulmasta avautuvat myös käsitteen pahimmat puutteet muiden kuin journalistien kannalta. Etenkin yleisön kannalta pääsy-tematiikka on vaikea pala. Kun pääsy lopulta paljastuu enemmän tai vähemmän vaihtosuhteeksi, yleisön ongelmaksi tulee se, että sillä ei näytä olevan tarpeeksi kovaa valuuttaa tarjottavaksi vastineeksi journalismille. Pääsyn ympärille tematisoitunut journalismi on kiinnostunut tiedoista ja edustavista lähteistä, ei siitä, millaista sanottavaa 'kenellä tahansa' voisi olla. Kysymys on enemmän siitä, kuka olet kuin mitä sanot.

Keskustelevuus journalismin tavoitteena siirtää terveellä tavalla painopistettä pois tästä ongelmasta. Jos journalismin kriteeriksi asettuu se, mitä kukin sanoo – enemmän kuin kuka puhuu – voidaan journalismin arviointia viedä askel tai kaksi eteenpäin. Periaatteessa tällainen kriteeri näet voisi ohittaa osittain pääsy-kysymyksen umpikujan. Jos journalistien oletettaisiin valitsevan julkisuuden ääniä niiden esittämien puheenvuorojen sisällön kiinnostavuuden kuin puhujien edusta-

vuoden sijaan, olisi teoriassa institutionaalisella asemalla vähemmän painoa.

Keskusteleavuuden idea voisi myös kyseenalaistaa sitä karsinointia, jolla journalistinen diskurssi tätä nykyä hallinnoi omissa tuotteissaan käytävää keskustelua. Näin keskusteleavuus *journalismissa* voisi ajatuksena palvella journalismin kehittämistä julkisemmaksi. Vielä vaativammaksi ajatus keskusteleavuudesta käy, jos edellytetään, että journalismin pitäisi entistä avoimemmin olla myös vuorovaikutuksessa itse aiheuttamansa keskustelun kanssa ja että sen pitäisi sysätä keskustelua eteenpäin, antaa sille virikkeitä ja aktiivisesti pitää sitä elossa.

Harkitsevuus näyttää tältä kannalta kaikkein vaativimmalta kriteeriltä. Sikäli kuin harkitsevuus ymmärretään julkisena, se myös elimellisesti kytkeytyy keskusteleavuuteen: ilman keskusteleavuutta ei voida ajatella harkitsevuutta¹⁵, vaikka esimerkiksi John B. Thompson (1995, 255-258) näyttää ajattelevan toisin. Harkitsevuuden idean merkittävin anti on siinä kompetenssissa, jonka se olettaa olevan kenen tahansa hallussa. Jos journalismi olisi kiinnostunut harkitsevuudesta julkisessa mielessä, sillä myös olisi jotain 'saatavaa' niin sanotuilta tavallisilta ihmisiltä, jotka eivät nykyisen pääsyn tematiikan hallitseman puheen ja ajattelun valossa näytä kovin kiinnostavilta. Esimerkiksi kansalaisjournalismin kokeiluissa on pohjimmiltaan kyse siitä, että investoidaan yleisöön, luodaan sellaisia julkisen harkinnan tilanteita, joissa yleisö pääsee tuottamaan painoarvoltaan nykyistä suurempaa puhetta ja näkemyksiä.

Viitteet

- 1 Deweyn julkisuuskäsitteestä ks. esim. Carey (1991), V. Pietilä (1997). Olemme itse toisaalla kehittäneet tätä samaa ajatusta (Heikkilä & Kunelius 1996).
- 2 Klassinen esimerkki tästä ovat uutiskriteerit. Niitä osataan soveltaa, mutta itse sääntöjen muotoileminen on paljon vaikeampaa. Tässä mielessä journalismi on luonteeltaan 'arkijärkistä'.
- 3 Tästä hyvän esimerkin saa Palmolahden (1995) ja Pietilän (1996) sananvaihdosta.
- 4 Journalistin ohjeissa tämän puolen artikuloitiin niiden avaus: "Hyvän journalistisen tavan perustana on kansalaisten oikeus saada oikeita ja olennaisia tietoja, joiden avulla he voivat muodostaa totuudenmukaisen kuvan maailmasta ja yhteiskunnasta."
- 5 Tämä puoli journalismista vilahtelee siellä täällä journalistin ohjeissa: "Hyvä journalistinen tapa ei rajoita mielipiteiden ilmaisemisen vapautta".
- 6 Tutkivan journalismin paljastuksellisuuden moralistisesta ulottuvuudesta ks. Ettema & Glasser 1994.
- 7 Tällaisia ajatuksia esiintyy etenkin uuteen viestintäteknologiaan kytkeytyvissä pohdintoissa. Ilmiötä kutsutaan usein sanahirviöllä disintermediatization: välittäjän katoaminen. Viimeaikainen kehitys verkossakin näyttää kuitenkin todistavan toista.
- 8 Historiallisen 'todisteen' tällaisen toimittamattoman julkisuuden luonteesta tarjoavat esim. Ekecrantz & Olsson (1994).
- 9 Tässä tietysti se varaus, mikä ylittää liittyä käyttötarkoitustutkimukseen: voi olla, että vastaukset kuvaavat enemmän kulttuurisesti hyväksytyjä ajatusmalleja kuin empiiristä käyttäytymistä (Pietilä 1997). Yhtä kaikki, melko suuri osa jo klassisesta MCR-perinteen vaikutustutkimuksesta voidaan lukea siten, että se todistaa mielipiteiden ja asenteiden muodostumisen sosiaalisesta luonteesta.
- 10 Puhe marginaalista tässä on tietysti vähän harhaanjohtavaa: kyse on marginaalisesta muodosta suhteessa arvohierarkiaan. Muuten tabloid-journalismin menee aika hyvin.
- 11 Tähän saattaisi sopia toisenlainen versio edellä esitetystä kahvilametamorfaasista. Populaarjournalismin yleisö seuraa sivupöydästä, mitä vallakkaat toimijat tekevät keskellä salia. Se ei voi juuri vaikuttaa siihen, mistä keskeisissä pöydissä puhutaan, mutta se voi lukea siitä omia merkityksiään. Se voi siis niin halutessaan "vastustaa" ehdotettuja merkityksiä tilaamalla pelkkää jälkiruokaa päivästä toiseen. Pelkästä jälkiruokasta – samoin kuin vastustavasta luennasta ilman vaikutusmahdollisuuksia – tulee kuitenkin helposti ennen pitkää pahoinvointiseksi.
- 12 Tämä vastakkainasettelu löydetään yleensä Lippmannin ([1922]1965) ja Deweyn (1927) välisestä kiistasta (ks. esim. Carey 1989, 75-88; Rosen 1994).
- 13 Toisaalta on tietysti olemassa vaara, että journalismi käyttää 'kansalaisten agenda' välineellisesti omaksi hyväkseen mittelössä esimerkiksi politiikan tai asiantuntijoiden kanssa. (vrt. Glasser & Craft 1997).

- 14 Kokemuksemme kansalaisjournalismin projektien selostuksista ja niissä tuotetuista teksteistä on ollut ajoittain hämmennyttä. Usein vaikuttaa siltä, että valmiit journalismin tekstit kadottavat suuren osan siitä julkisesta onnellisuudesta, joka on ollut läsnä niiden tekemisessä. Toisaalla päädyimme ehdottamaan, että kansalaisjournalismin tulisi ottaa kansalaiset mukaan journalismin tekemiseen, ei vain sen kohteena oleviin prosesseihin (Heikkilä & Kunelius 1996, 91).
- 15 Thompson (1995, 255-258) näyttää ajattelevan, että harkitsevuus (deliberaatio) ei edellytä keskusteluvuutta, vaan voi tapahtua myös 'yksityisesti'. Jossain mielessä tämä on tietysti totta, mutta vakavammin 'yksityisesti' tai 'pään sisällä' alkanut pohdinta muuttuu harkinnaksi vasta tilanteissa, jossa se on julkisesti puettava argumenteiksi ja jossa sen pohjalta on pyrittävä päätöksiin. Tässä mielessä harkinta edellyttää aina keskusteluvuutta.

Kirjallisuus

- Anderson, Rob & Dardenne, Robert & Killenberg George (1994)
The Conversation of Journalism. Communication, Community, and News. Westport: Praeger.
- Arendt, Hannah (1990) [1963]
On Revolution. St. Ives: Penguin Books.
- Bahtin, Mihail (1991)
Dostojevskin poetiikan ongelmia. Helsinki: Orient Press.
- Bakhtin, Mihail (1984)
Rabelais and His World. Bloomington: Indiana University Press.
- Barber, Benjamin (1984)
Strong Democracy. Participatory Politics for the New Era. Berkeley: University of California Press.
- Baynes, Kenneth (1994)
Communicative Ethics, the Public Sphere, and the Communication Media. *Critical Studies in Mass Communication* 11(1994):4.
- Berelson, Bernard (1949)
What "Missing the Newspaper" Means. Teoksessa Lazarsfeld, Paul F. & Stanton, Frank N. (Eds.) *Communication Research 1948-49*. New York: Harper & Brothers.
- Bird, Elisabeth (1990)
Storytelling on the Far Side: Journalism and the Weekly Tabloid. *Critical Studies in Mass Communication* 7(1990), 377-389.
- Campbell, Cole (1997)
Doing Journalism to 'Public Journalism'. A Conversation with Post Editor Cole Campbell. *St. Louis Journalism Review* 27(1997):194.
- Carey, James (1987)
The Press and Public Discourse. *The Center Magazine*, March-April.
- Carey, James (1991)
Communication and the Progressives. Teoksessa Avery, R.K. & Eason D. (eds.) *Critical Perspectives on Media and Society*. New York: The Guilford Press.
- Carey, James (1995)
The Press, Public Opinion, and Public Discourse. Teoksessa Glasser, T. & Salmon, C. (eds.) *Public Opinion and the Communication of Consent*. New York: The Guilford Press.
- Charity, Arthur (1995)
Doing Public Journalism. New York: The Guilford Press.
- Christians, Clifford & Ferré, John & Fackler, P. Mark (1993)
Good News. *Social Ethics and the Press*. New York: Oxford University Press.
- Cohen, Jean & Arato, Andrew (1992)
Civil Society and Political Theory. Cambridge (MA): The MIT Press.
- Connell, Ian (1996)
Cyberspace: The Continuation of Political Education by Other Means. *Javnost/The Public* 3(1996):1.
- Dewey, John. (1927)
The Public and its Problems. New York: Henry Holt & Co.
- Ekecrantz, Jan & Olsson, Tom (1991)
Så sant som det är sagt. Stockholm: Svensk Informations Mediecenter.
- Ekecrantz, Jan & Olsson, Tom (1994)
Det redigerade samhället. Om journalistikens, beskrivningsmaktens och det informerade förnuftets historia. Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Epstein, Edward (1973)
News from Nowhere. Television and the News. New York: Vintage Books.
- Ericson, Richard & Baranek, Patricia & Chan, Janet (1989)
Negotiating Control. A Study of News Sources. Toronto: The University of Toronto Press.
- Ettema, James & Glasser, Theodore (1994)
The Language of News and the End of Morality. *Argumentation* 8(1994).
- Fallows, James (1995)
Breaking the News. How Media Undermine American Democracy. New York: Pantheon.
- Fishkin, James (1991)
Democracy and Deliberation: New Directions for Democratic Reform. New Haven: Yale University Press.

- Fishman, Mark (1980)
Manufacturing the News. Austin: University of Texas Press.
- Fiske, John (1989)
Reading the Popular. Boston: Unwin Hyman.
- Fiske, John (1992)
Popular and the Politics of Information. Teoksessa Dahlgren, P. & Sparks, C. (eds.) Journalism and the Popular Culture. London: Sage.
- Fraser, Nancy (1992)
Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy. Teoksessa Calhoun, G. (ed.) Habermas and the Public Sphere. Cambridge (MA): MIT Press.
- Gans, Herbert (1980)
Deciding What's News: A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Time. London: Constable.
- Gieber, Walter (1964)
News is What Newspapermen Make it. Teoksessa White D.M. & Lewis, A.D. (eds.) People, Society and Mass Communications. New York: The Free Press.
- Glasgow University Media Group (1976)
Bad News. London: Routledge.
- Glasser, Theodore & Craft, Melanie (1996)
Public Journalism and the Prospects for Press Accountability. Teoksessa Black R.(ed.) Mixed News: The Public/Civic/Communitarian Journalism Debate. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Glasser, Theodore & Craft, Melanie (1997)
Kansalaisjournalismi ja demokratian ideaalit. Tiedotustutkimus 20(1997):3.
- Hall, Stuart & Crichtner, C. & Jefferson, T & Clarke, J. & Roberts, B. (1978)
Policing the Crisis: Mugging the State and Law and Order. London: MacMillan.
- Harwood Group (1993)
Meaningful Chaos. How People Form Relationships with Public Concerns. Dayton: Kettering Foundation.
- Harwood Group (1996)
Tapping Civic Life. How to Report First, and Best, What's Happening in Your Community. Washington: Pew Center for Civic Journalism.
- Heikkilä, Heikki & Kunelius, Risto (1996)
Public Journalism and its Problems. Javnost/The Public 3(1996):2.
- Iorio, Sharon and Huxman, Susan (1996)
Media Coverage of Political Issues and the Framing of Personal Contexts. Journal of Communication. 46(1996):4.
- Jankowski, Nicholas (1995)
Reflections on the Origins and Meanings of Media Access. Javnost/The Public 2:(1995):4.
- Killenberg, George & Dardenne, Robert (1997)
Instruction in News Reporting as Community-Focused Journalism. Journalism & Mass Communication Educator, Spring 1997.
- Kivikuru, Ullamaija et al. (1997)
Images of Women in the Media. Final Report. Studies in the Framework of the Community Action Programme. June 1997.
- Koivisto, Juha & Väliveronen, Esa (1996)
The Resurgence of the Critical Theories of Public Sphere. Journal of Communication Inquiry 20(1996):2.
- Kunelius, Risto (1996)
The News, Textually Speaking. Acta Universitatis Tamperensis, ser A vol. 520. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Kunelius, Risto & Heikkilä, Heikki (1996)
Public Journalism. Journalismi julkisen harkinnan areenana. Yleisradio Oy, Tasa-arvotoimikunnan julkaisuja, sarja B:1/1996.
- Kuutti, Heikki (1991)
Tutkiva journalismi - harvinainen ilmiö suomalaisessa joukkotiedotuksessa. Tiedotustutkimus 17(1991):3.
- Lippmann, Walter (1965) [1922]
Public Opinion. New York: The Free Press.
- Luostarinen, Heikki (1994)
Mielen kersantit. Juva: Hanki ja Jää.
- Luostarinen, Heikki (1996)
Citizen Kane ja infokratia. Kriitikot, motiivit ja keinot. Teoksessa Luostarinen, H. & Kivikuru, U. & Ukkola, M. (toim.) Sopulisilppuri. Mediakriitikin näkökulmia. Jyväskylä: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Masterman, Len (1989)
Mediaita oppimassa. Helsinki: Kansan Sivistyön Liitto.
- Miller, David (1993)
Official sources, and 'primary definers': the case of Northern Ireland. Media, Culture and Society, Vol 15(1993), 385-406.
- Nohrstedt, Stig Arne & Ekström, Mats (1994)
Ideal och verklighet. Nyhetsjournalistikens etik i praktiken. Journalistikens Normer Rapport 2. Örebro: Högskolan i Örebro i samarbete med Göteborgs universitet och Mitthögskolan i Sundsvall.
- Palmolahti, Harri (1995)
Veikko ihmemaassa. Tiedotustutkimus 18(1995):4.

- Park, Robert Ezra (1955a) [1923]
 Natural History of the Newspaper. Teoksessa Park R.E.(ed.) Society. Collective Behaviour, News and Opinion, Sociology and Moderns Society. Glencoe, Illinois: The Free Press.
- Park, Robert Ezra (1955b) [1940]
 News and the Human Interest Story. Teoksessa Park R.E.(ed.) Society. Collective Behaviour, News and Opinion, Sociology and Moderns Society. Glencoe, Illinois: The Free Press.
- Park, Robert Ezra (1955c)[1940]
 News as a Form of Knowledge. Teoksessa Park R.E.(ed.) Society. Collective Behaviour, News and Opinion, Sociology and Moderns Society. Glencoe, Illinois: The Free Press.
- Peters, John Durham (1997, tulossa)
 Public Journalism and Democratic Theory: Four Challenges. Ilmestyy teoksessa Glasser, T. (ed.) The Idea of Public Journalism. New York: The Guilford Press.
- Pietilä, Kauko & Sondermann, Klaus (1994)
 Sanomalehden yhteiskunta. Tampere: Vastapaino.
- Pietilä, Veikko (1996)
 Paioivatko pelihousut? Tiedotustutkimus 19(1996):1.
- Pietilä, Veikko (1997)
 Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä. Tampere: Vastapaino.
- Rideil, Seija (1994)
 Kaikki tiet vievät genreen. Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitoksen julkaisuja, Sarja A 82.
- Rosen, Jay (1994)
 Making Things More Public. On the Political Responsibility of the Media Intellectual. Critical Studies in Mass Communication 11(1994), 362-388.
- Rosen, Jay (1995)
 Journalismin New Deal. Jay Rosenin haastattelu. Tiedotustutkimus 18(1995):3.
- Sandel, Michael (1982)
 Liberalism and Limits of Justice. New York: Cambridge University Press.
- Schaffer, Jan & Miller, Edward (eds.) (1995)
 Civic Journalism: Six Case Studies. Washington: Pew Center for Civic Journalism.
- Schlesinger, Philip (1990)
 Rethinking the Sociology of Journalism: Source Strategies and the Limits of Media Centrism. Teoksessa Ferguson M. (ed.) Public Communication: The New Media Imperatives. Londong: Sage.
- Schudson, Michael (1995)
 The Power of News. Cambridge (MA): Harvard University Press.
- Suhonen, Pertti (toim.) (1997)
 Yleinen mielipide 1997. Hämeenlinna: Hanki ja Jää.
- Thompson, John B. (1995)
 The Media and Modernity. A Social Theory of the Media. Padstow: Polity Press.
- Tuchman, Gaye (1978)
 Making News. A Study in the Construction of Reality. New York: The Free Press.
- Van Dijk, Teun (1991)
 Racism and the Press. Critical Studies in Racism and Migration. London: Routledge.
- Van Dijk, Teun (1996)
 Discourse, Power and Access. Teoksessa Caldas-Coulthard C. & Coulthard, M. (eds.) Texts and Practices. Readings in Critical Discourse Analysis. London: Routledge.
- Yankelovich, Daniel (1991)
 Coming to Public Judgment: Making Democracy Work in a Complex World. Syracuse: Syracuse University Press.